

Българско училище „Чучулига“
Кройдън, Южен Лондон, Великобритания

Учебна програма
по
български език и литература
за 9 и 10 клас
за обучение на ученици в чужбина *

Характер на учебната програма

9 клас

Обучението по български език в 9 клас разширява и допълва знанията, уменията и отношенията, свързани със системата на съвременния български книжовен език и с изграждането на комуникативните компетентности на учениците.

Учебната програма включва два модула, Български като втори език и Български като първи език. В първия модул учениците овладяват прагматичния аспект на езиковите категории, като основната цел е създаване на трайни навици и умения в 4-те речеви дейности: слушане, говорене, четене и писане за ниво B2 по Общоевропейската езикова рамка. Лингвистичният терминологичен апарат се овладява във втория модул.

С оглед на развиването на социокултурните компетентности са представени теми, чрез които се цели запознаване с особеностите на научния, на официално-деловия и на публицистичния функционален стил, както и овладяване на умения за търсене, обработване и използване на информация от научни, от официално-делови и от медийни текстове за решаване на комуникативна задача.

По отношение на развиването на езиковите компетентности са включени теми, насочени към разпознаването на специфичните езикови средства в научни, в официално-делови и в медийни текстове в българския и в чуждия език. Програмата предвижда разширяване и допълване на знания на лексикално равнище. Във връзка с развиването на комуникативните компетентности в устното и в писменото общуване в учебната програма е предвидено развиване на умения за:

- разбиране на аргументирани изказвания по житейски проблем;
- сравняване и анализиране на различни гледни точки при участие в диалог и в дискусия;
- публично изказване по житейски проблем.

10 клас

Обучението по български език в 10 клас разширява и допълва знанията, уменията и отношенията, свързани със системата на съвременния български книжовен език и с изграждането на комуникативните компетентности на учениците.

И тук учебната програма включва два модула, Български като втори език и Български като първи език. В първия модул учениците овладяват прагматичния аспект на езиковите категории, като основната цел е създаване на трайни

навици и умения в 4-те речевни дейности: слушане, говорене, четене и писане за ниво B2+ по Общоевропейската езикова рамка. Лингвистичният терминологичен апарат се овладява във втория модул.

С оглед на развиването на социокултурните компетентности програмата предвижда усъвършенстване на умения за търсене, извличане, обработване и използване на информация от различни информационни източници за решаване на комуникативна задача и развиване на умения за възприемане, анализ и редактиране на текст.

По отношение на развиването на езиковите компетентности са включени теми, насочени към познаването и прилагането на книжовните езикови норми на съвременния български книжовен език.

Във връзка с развиването на комуникативните компетентности в устното и в писменото общуване в учебната програма е предвидено развиване на умения за: разбиране на сложни публични изказвания и на български филми, публично изказване по граждански проблем с изразяване на лично становище.

Годишният брой часове за изучаване на български език и литература за 9 и 10 кл. е от 72 до 90 часа. Разпределението на часовете между компонентите *Български език* и *Литература*, както и между модулите в компонента *Български език*, е по преценка на преподавателя.

Очаквани резултати от обучението в края на учебната година

9 клас

1. Езикови знания и умения

- Разпознава езикови особености на текстове, характерни за различните функционални стилове.
- Задълбочава знанията си за лексикални особености на книжовния български език.

Слушане

- Може да разбира публични изказвания, като следи дори сложна аргументация.
- Може да разбира телевизионни информационни предавания и актуални репортажи.
- Може да разбира български филми, когато се говори на книжовен език.
- Сравнява и анализира различни проблеми при участие в диалог и в дискусия.

Четене

- Може да чете и разбира без особени затруднения текстове от различни функционални стилове.
- Сравнява и анализира проблеми в текстове от различни функционални стилове.

Говорене

- Може да прави ясно и подробно изложение по широк кръг от теми, които го интересуват.
- Може да изразява аргументирано становището си по актуален проблем.
- Спазва правилата за книжовен изговор.
- Подготвя и представя публично изказване по житейски проблем.

Писане

- Може да напише ясен, подробен текст по теми от различни области на знанието.
- Може да води лична кореспонденция, като в нея подчертава значими събития и преживявания.
- Спазва изучените книжовни езикови правила.

10 клас

- Познава и прилага книжовните езикови норми.
- Разпознава езикови особености на текстове, характерни за различните функционални стилове.
- Открива и редактира стилно-езикови грешки.

Слушане

- Може да разбира дълги устни изложения.
- Може да разбира повечето телевизионни информационни предавания, актуални репортажи и български филми.
- Сравнява и анализира различни гледни точки при участие в диалог и в дискусия.

Говорене

- Може да дава ясни и подробни описания по широк кръг от теми.
- Може да изразява становище по актуален проблем и да коментира различни гледни точки.
- Спазва правоговорната норма.
- Подготвя и представя публично изказване по граждански проблем.

Писане

- Може да напише есе или доклад, които представят информация или аргументи за или против определено становище.
- Спазва книжовните езикови норми.

4. Социокултурни знания и умения

- Разграничава видовете функционални стилове (научен, официално-делови, публицистичен).
- Разбира отношението между речевото поведение и особеностите на конкретната комуникативна ситуация.
- Оценява идеи, тези и аргументи съобразно своя опит.
- Търси, извлича, обработва и използва информация от различни информационни източници за решаване на комуникативни задачи.
- Представя различни видове информация по зададени параметри.

- Разграничава видовете функционални стилове.
- Разбира отношението между речевото поведение и конкретната комуникативна ситуация.
- Оценява идеи, тези и аргументи съобразно своя опит.
- Търси, извлича, обработва и използва информация от различни информационни източници за решаване на комуникативни задачи.
- Представя различни видове информация по зададени параметри.

Учебно съдържание

9 клас

1. Езиково обучение Български език като втори:

ниво B2 (9 кл.),
ниво B2+ (10 кл.)

Бъдеще време в миналото

- Познава значенията на бъдеще време в миналото за: изразяване на неосъществено действие, на учтивост и на подсещане.
- Автоматизира употребата на минало предварително или минало несвършено време (в подчиненото обстоятелствено изречение за условие) с бъдеще време в миналото (в главното изречение) за изразяване на условие при неосъществено действие (*Ако знаех за срещата, щях да дойда; Ако бях учил повече, щях да успея*).
- Употребява уместно формите на бъдеще време в миналото в зависимост от контекста на изказването.
- Осмисля приликите/разликите между формите и/или употребата на бъдеще време в миналото в българския език и подобни форми в английския език.

Изразяване на условност чрез условно наклонение и бъдеще време в миналото

- Осмисля разликите при изразяване на условност чрез форми за условно наклонение и бъдеще време в миналото.
- Употребява уместно и двете форми в писмената и устната реч.
- Осмисля приликите/разликите между изразяване на условност в българския и английския език.

10 клас

Трансформация на текст

- Осмисля разликата между сегашен и минал момент на говоренето.
- Успешно трансформира текст при промяна на ориентационния момент на говоренето.
- Употребява уместно в писмената и устната реч глаголни форми в зависимост от ориентационния момент на говоренето.
- Осмисля приликите/разликите при трансформиране на текст с промяна на ориентационния момент на говоренето между българския и английския език.

Преизказни форми на минало неопределено време, минало предварително време и бъдеще време в миналото

- Разпознава преизказните форми на минало неопределено време, минало предварително време и бъдеще време в миналото.
- Употребява правилно и уместно преизказните форми на минало неопределено време, минало предварително време и бъдеще време в миналото.
- Разграничава свидетелските и несвидетелските форми на минало неопределено време и минало предварително време.

Деепричастие

- Автоматизира употребата на формите на деепричастията.
- Разпознава деепричастни изрази в научни текстове.
- Трансформира правилно и уместно деепричастни изрази в подчинени изречения и обратно.
- Осмисля приликите/разликите между формите и/или употребата на деепричастия в българския език и подобни форми в английския език.

Сегашно деятелно причастие

- Автоматизира употребата на формите на сегашното деятелно причастие.
- Трансформира правилно и уместно причастни изрази в подчинени изречения и обратно.
- Употребява правилно сегашни деятелни причастия в термини.
- Разпознава сегашни деятелни причастия в научен текст.
- Осмисля приликите/разликите между формата и/или употребата на сегашно деятелно причастие в българския и английския език.

Отглаголни съществителни имена

- Образова отглаголни съществителни с различни наставки.
- Осмисля семантичната разлика между отглаголните съществителни с наставките *-не* и *-ние*.
- Осмисля употребата на отглаголни съществителни като особеност на научния стил.
- Употребява уместно отглаголни съществителни при изразяване на становище по научен проблем.
- Осмисля приликите/разликите между формите на отглаголни съществителни в българския език и подобни форми в английския език.

Образуване на несвършен вид от префигирани глаголи

- Образуване форми на несвършен вид от префигирани глаголи (*напиша-написвам; измисля-измислям; прочета-прочитам; изнеса-изнасям*).
- Осмисля разликата в значението на префигираните и непрефигираните глаголи от несвършен вид.
- Употребява уместно префигирани глаголи от несвършен вид в писмената и устната реч.

Относителни и обобщителни местоимения и наречия

- Автоматизира употребата на формите на обобщителните местоимения и на наречията с обобщително значение.
- Трансформира прости изречения в сложни съставни, като използва относителни местоимения или наречия.
- Конструира сложни съставни изречения с различни позиции на подчинени изречения с относителни местоимения и наречия спрямо главното изречение.
- Употребява правилно структурирани сложни съставни изречения, като избягва двусмислието.
- Осмисля приликите/разликите между употребата на относителни и обобщителни местоимения и наречия в българския език и подобни форми в английския език.

2. Български език **Текстът като смислово и езиково единство**

- Познава и уместно използва лексикални, морфологични и синтактични средства за свързване на изреченията в текста.

Научен стил

- Търси, извлича, обработва и използва научна информация от различни информационни източници при изпълнение на определена комуникативна задача.
- Осмисля приликите/разликите между текстове от научния стил на българския и английския език.

Официално-делови стил

- Търси, извлича, обработва и използва информация от различни текстове на официално-деловия стил и от различни информационни източници при изпълнение на определена комуникативна задача.
- Осмисля приликите/разликите между текстове от официално-деловия стил на българския и английския език.

Публицистичен стил. Език на медиите

- Търси, извлича, обработва и използва информация от различни медийни текстове и от различни информационни източници при изпълнение на определена комуникативна задача.
- Осмисля приликите/разликите между текстове от публицистичния стил на българския и английския език.

Активна и пасивна лексика. Пароними

- Разграничава активна от пасивна лексика.
- Познава особеностите на паронимите.
- Работи с различни видове речници.

Норми на съвременния български книжовен език. Правоговорна норма

- Разбира същността на понятието книжовноезикова норма. Познава спецификата на правоговорната норма
- Прилага правоговорната норма в устната реч.
- Открива, коментира и редактира правоговорни грешки.

Правописна норма

- Познава спецификата на правописната норма.
- Прилага правописната норма в писмената реч.
- Открива и редактира правописни грешки.

Граматична норма

- Познава спецификата на граматичните норми на морфологично и на синтактично равнище.
- Прилага граматичните норми в писмената и в устната реч.
- Открива и редактира граматични грешки.

Пунктуационна норма

- Познава спецификата на пунктуационната норма.
- Прилага пунктуационната норма в писмената реч.
- Открива и редактира пунктуационни грешки.

Лексикална норма

- Познава спецификата на лексикалната норма.
- Прилага лексикалната норма в писмената и устната реч.
- Открива и редактира лексикални грешки.

Възприемане, анализ и редактиране на чужд и на собствен текст (езиков практикум)

- Определя темата, микротемите, ключовите думи и изрази на текст.
- Извлича и анализира смисли от текст.
- Анализира структурни и композиционни части на текст.
- Открива, анализира и редактира грешки в текст.

Придобиване на комуникативни умения в часовете по български език

Публично изказване по житейски проблем

- Търси, извлича, обработва и използва информация от различни информационни източници за решаване на комуникативни задачи.
- Подготвя и произнася публично изказване по житейски проблем, като се съобразява със ситуацията на общуване.
- Спазва изучените книжовни езикови правила.
- Използва уместно неезикови средства (мимики, поглед, поза, жестове).

Публично изказване по житейски проблем

- Подготвя и произнася публично изказване по граждански проблем, като се съобразява със ситуацията на общуване.
- Търси, извлича, обработва и използва информация от различни информационни източници за решаване на комуникативни задачи.
- Спазва правилата за книжовен изговор.
- Използва уместно неезикови средства (мимики, поглед, поза, жестове).

* Настоящата учебна програма съответства на предложената от Министерството на образованието учебна програма по български език и литература за 9 и 10 клас от юли 2017 г., публикувана на уебсайта на министерството.